

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Dominko Viljem*, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.
Izdaja „*Goriško kmetijsko društvo*“.

Štev. 7.

V Gorici, dne 15. aprila 1911.

Pečaj VII.

Obseg: 1. Opombe o peronospori, kako je lani razdevala vinograde in kako naj se je obranimo; 2. Uporaba žvepla v kletarstvu (Nadaljevanje); 3. Uredba svinjakov (Nadaljevanje); 4. Naše čebelarstvo; 5. Previdnost pri nakupu umetnih gnojil; 6. Poročila; 7. Društvene vesti; 8. Razglas.

Opombe o peronospori, kako je lani razdevala vinograde in kako naj se je obranimo vbodoče.

Spisal

Fr. Gvozdenuvič,

nadzornik na c. kr. kmet. kem. poskuševališču v Gorici.

Letina 1910 ostane vsem evropskim trtoorejcem v trajnem spominu, ker je skoro ni bilo hujše, od kar so z amerikanskimi trtami zanesli usodno peronosporo v Evropo. Ogromna škoda, ki jo je lani zakrivila ta bolezen, znaša na stotine milijonov. Saj je samo na Francoskem pokončala približno polovico trgatve za nad 30 milijonov hektolitrov vina. V naših deželah je silen napad peronospore ugonobil nad polovico navadnega pridelka.

Razvoj bolezni so pospešile izjemne podnebne razmere lanskega leta, ki je bilo rzredno deževno in skoro neprenehoma vlažno. Te razmere so kolikor toliko zavirale, da se naši trtoorejci niso mogli vspešno obraniti te bolezni.

Prve peronosporine pege smo zapazovali v naših deželah začetkom junija in tu pa tam tudi že v prvi polovici maja. Prav močno in usodepolno je nastopila bolezen o času cvetja in hitro po njem. Vsled deževnega in primeroma hladnega vremena, zlasti v dobi cvetja, so trte prav neredno in nenavadno dolgo cvetele. Proti koncu junija pa se je peronospora tako močno polotila mladih grozdčev, ki niso imeli še nobenega zavetja, da je bila tako rekoč v eni noči uničena dobra polovica trgatve. Pozneje je ustrajala peronospora ves čas trtne rašče do pozne jeseni.

Žalostne skušnje lanske letine, ki je bila po učinkih peronospore zares usodepolna, so nam posebno v dvojnem oziru jako podučiljive in sicer nas uče:

1. Da moramo trte škropiti z bakrenovapneno raztopino prav z godaj in sicer najkasneje sredi maja.

2. Da moramo svojo največjo skrb zastaviti v to, da zavarujemo mlade grozdiče v dobi in po končani dobi cvetja pred napadi peronospore ter rešimo tako pridelek.

Škropljenje pred cvetjem.

Pred vsem zapomnimo si to, da nam je začeti boj proti peronospori, predno se bolezen loti grozdja. Oskrbeti moramo liste z onim elementom, ki jih zavaruje proti napadom peronospore s tem, da zbrani kalitev trosov in prodiranje glivičnih niti v listno tkanino. Ko smo od te strani zavarovali trto, ni se več mnogo bati, da jo poškoduje peronospora, seveda zakolikor se tiče njenih listov. Po skoro dvajsetletnem opazovanju smo doznali, da se peronospora tudi na Goriškem navadno prav zgodaj prikazuje. Tako smo jo n. pr. leta 1897. imeli že 15. maja in proti koncu istega meseca; v letih 1900 in 1901 je bila peronospora razširjena skoro po vseh trtnih nasadih. Če so vremena ugodna njenemu razvoju, pa ni nikakor izključeno, da nam lahko že poprej nakloni svoj usodni poset. Zato ravnamo previdno, da čim prej opravimo prvo škropitev.

Kdor se je lani ravnal po tem navodilu in je tekom poletja o pravem času ponavljal škropljenje, je vzlic silovitemu nastopu peronospore ohranil zelene, čvrsto rastoče vinograde do pozne jeseni. In v resnici smo videli lani po vsej deželi na mestih, kjer je bilo vse na okrog požgano od peronospore, posamezne krasne vinograde, kojih sveže zelenje se je bliščalo že od daleč. Na potovanju po Istri smo še oktobra meseca kar občudovali izvrstno ohranjene vinograde na uzorni kmetiji deželnega kmetijskega zavoda v Poreču in skoro vso poreško vinorodno pokrajino, ki je v najplemenitejšem zmislu besede po izgledu imenovanega zavoda praktično izvajala zdrave znanstvene nauke.

Po tem takem ni po vsem opravičen izgovor, ki ga mnogi navajajo, da je bilo namreč deževno vreme skoro edino krivo.

nesreče. To je že res in se ne da utajiti, da je prepogosti dež nagajal, da se ni mogla naškropljena zmes dobro prijeti listov in na njih obtičati. Nekateri so hoteli razlagati, da se zmes zato ni prijemala in ni imela pravega uspeha, ker je bil bakreni vitrijol slabe vrste. Toda, če tudi preziramo dejstvo, da je dan danes redko kedaj dobiti v trgovini slab bakreni vitrijol in da ima najslabša vrsta navadno vsaj 95 odstotkov čistega bakrenega sulfata v sebi, ni navedeni razlog nikakor utemeljen, niti po dejanskih skušnjah potrjen. Da nima kakovost bakrenega vitrijola nobenega vpliva, to nam pojasnuje tudi dejstvo, da se se poslužujejo v Italiji take zmesi, v katero devajo polovico modre galice, polovico pa železnega (zelenega) vitrijola.

Glavna krivda, da se zmes ne prijema prav listov, tiči maverič v tem, da se zmes slabo pripravlja.

Dasi se že precej dolgo uporablja ta pripomoček proti peronospori, ga vendar naši trtoorejci ne znajo še prav pripravljati, ali pa ne opravljajo tega dela s potrebno skrbnostjo. Navadno uporabljajo v to preveč vapna. Zdaj vpliva dež, zdaj solnce na to, da taka na listih posušena zmes razpoka in se kmalu odluči.

Dobro pripravljena bakreuo-vapnena raztopina ne sme obsegati preveč vapna, posebno če se je bati mnogo dežja po škropljenju. V zmes je dejati samo toliko vapna, kolikor ga zadošča, da zaduši kislino bakrenega sulfata. In prav za prav je skoro boljše, da ostane zmes še malce kislja, to je, da vapno ne zaduši vsega raztopljenega bakrenega sulfata. Tako posrka list po končanem škropljenju malo množino sulfata, ki je ostal še raztopljen in ta deluje neposredno proti kalom peronospore.

Da dobimo zmes, v kateri ne bo preveč vapna, zadošča, da vzamemo za vsak kilogram bakrenega sulfata samo pol kilograma živega vapna, ki naj bo takrat žgano in tolsto. Živo vapno gasimo s tem, da je škropimo z vodo, dokler ne razpade v prah. Ko je ugašeno, vsujmo je v gosto sito in to postavimo v posodo držečo 50 litrov vode. Če s palčico mešamo v situ, preide vapno v vodo, kar je pa nesnage v njem, ostane v situ in se mora odstraniti. Bakreni sulfat je posebej raztopiti in sicer 1 kilogram v 50 litrih vode. To opravimo, če potonemo zvečer sulfat v platnenum žakličku ali v pletenem košku v vodo. Drugo jutro bode ves sulfat raztopljen v vodi in če dobro potresemo

posodo, zjednači se vsa raztopina. Ko sta obe tekočini vsaka za se pripravljene, vliti je dobro premešano vapnino raztopino v ono iz bakrenega sulfata — in nikdar ne narobe — in vse skupaj je skrbno premešati. Tako napravljena zmes se bode veliko bolje prijela listov, dasi ne bodo posušene pege tako očitne, kakor so one, ki jih naredi zmes, v kateri je preveč vapna.

Zmes tudi tedaj ne obliči rada na listih, kadar nismo z vso previdnostjo in natančnostjo škropili. Če ni škropilnica oskrbljena s popolnim razprašnikom, s katerim se razprši tekočina v prav drobnih kapljicah, ali pa če škropimo preblizo trt, zgodi se lahko, da se naberejo na listih debele kaplje, ki postanejo, kadar se posušé, kakor debele luskinine in se pod vplivom dežja, solnca in vetra rade odluščijo, razdrobe in odpadajo na tla.

Bavili smo se obširneje s to zadevo, da enkrat za vselej preženemo ono, navadno neopravičeno sumničenje bakrenega vitrijola, da ni pristen in da zato tako malo izda škropljenje proti peronospori, dočim je neuspehe pripisovati v prvi vrsti prepozni izvršitvi dela ali pa pomanjkljivi pripravi in uporabi zdravilne tekočine.

V času med prvim škropljenjem in cvetjem, treba, da se trte poškrope v s a j še enkrat. To velja za suho in primeroma hladno vreme. Vsakrat pa, kadar nastopi mokro ali soparno vreme in je vroče po noči, tako da peronospora lahko tako rekoč bliskoma napade trte, je neobhodno potrebno, da jih poškropimo še enkrat, da zavarujemo zelene trtne dele, ki se neprenehoma razvijajo. V slučaju neposredne nevarnosti, ko se že prikazujejo prozorne pege na listih, treba se na vse pretege požuriti s škropljenjem, toda opraviti je moramo skrbno in natančno, n a j j e k a k o r š n o k o l i v r e m e, tudi če grozi dež ali pa če dežuje. Seveda moramo najeti več delavcev, če hočemo delo naglo opraviti. Dva delavca morata s škropilnico obhoditi trtno vrsto in istočasno vsak od svoje strani škropiti.

Ne zanemarjati novih nasadov oziroma mladih cepljenk. Te treba celó po večkrat škropiti; kajti, ker so bolj šibki in nežni, jih tem lažje napada peronospora. Navadno se po vsakem škropljenju požveplajo trte, da se zavarujejo proti plesnobi, „Oidium“. Priporočamo prav toplo, da se za prvo žveplanje ne

rabi navadnega žvepla, ker je bolje pobákreno, o kojem bomo pozneje govorili. Čisto majhni drobci bakrenega sulfata, pomešani z žveplom, se raztope na rosnih kapljicah in tkanina zelenih trtnih listov jih deloma posrka ter okrepi s tem liste, da so odporniši proti peronospori. (konec sledi).

Uporaba žvepla v kletarstvu.

(Nadaljevanje.)

3. Žveplanje mošta.

Veliki vinski trgovci potrebujejo pogostoma ogromne množine mošta, ki ga dobivajo mnogokrat iz daljnih dežel; ta mošt rabijo ali za to, da popravijo neke nedostatnosti v svojih vinih, ali pa da izdelujejo iz njega likerna vina.

Na francoskem jugu je kupčija z moštom jako živahna in prav tako bi bila lahko na avstrijskem jugu, kjer more jako sladko in aromatično grozdje dajati prav bogato s sladkorjem napojen mošt, ki je dobro došel v trgovini.

Mošt pa ne prenaša dolgotrajnega prevažanja, ker začne premaglo vreti. Sicer je lahko zabraniti vreuje z obilnim žveplanjem, ki se izvaja, kakor po navadi tako, da se sežgejo žvepleni trakci v sodih, ki se potem nalijejo z moštom. Kadar ni mošt namenjen za prav oddaljene kraje, zadostujeta dva trakca za vsakih sedem hektolitrov mošta; pa ne prižgati obeh ob istem času, ampak najprej enega; ko se ta sežge, naliti je v sod polovico mošta; ko je ta pogorel, zatakniiti je veho in valjati sod nekoliko časa, da mošt lažej posrka žveplene pare. Ko se zopet odpre voha, udere zunanji zrak z veliko silo v sod; to kaže, da je mošt v resnici posrkal omenjene pare in da je vsled tega nastala v sodu praznota. Ko pogori še drugi trakec, napolniti je sod z moštom in ga zatakniiti.

Gledé tega drugega žveplanja je omeniti, da navadno žvepleni trakec ali ne gori rad, ali pa se takoj ugasne, ko smo ga vtaknili v sod; to pa zaradi tega, ker je v njem ogljikova kislina, ki se vedno razvija iz mošta malo časa potem, ko je napravljen, ali pa tudi ker ni zadosti kisika v sodu.

Zato je potrebno, da obnovimo poprej notranji zrak v sodu s pomočjo pihalnika. Za tako žveplanje je celo umestno, da rabimo tako imenovane žveplalne peči ali dimnike, v katerih gori žveplo izven soda in kadar je dobro prižgano, ima vedno zadosti zraku, da zgori popolnoma. Nasprotno pa imajo trakci, ki gore notri v sodu, neprilичnost, da lahko ugasnejo, ne da bi se o tem kaj vedelo in da se mora vsakrat kljukico, na kateri je obešen trakec, iz soda potegniti, kadar se hoče vedeti, ali gori ali ne.

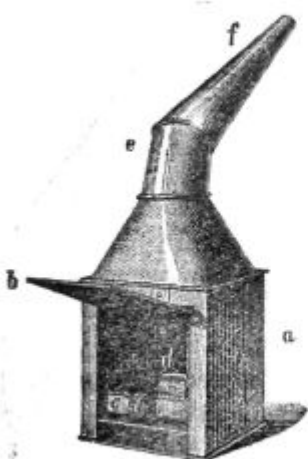
Najbolj se rabijo te-le žveplalne peči ali kadilniki:

Najnavadnija, ki jo predstavlja podoba 11, je iz železne ploščevine. Kadilnik *a* je koničen (stožkovit), ima vratca *b* in nosi cev *c*, ki se na enem koncu *e* vtakne v veho soda, ki ga hočemo požveplati; voha se zapre z okroglo ploščico *d*.

V peči je majhen premičen krožnik *g*, oskrbljen s ščipalko, ki drži žvepleni trakec; ta naj se dvakrat ali trikrat pregne, da njegov plamen ne doseže neposredno površne ploščice v kadilniku. Ko smo prižgali trakec, zaprimo vratca *b*, ki

Pod. 11.
Žveplalna peč ali kadilnik.

Pod. 12.
Žveplalna pa za zakajevanje večje sodov.

imajo odprtino, skozi katero dohaja in uhaja potreben zrak, da more žveplo goreti. Taka peč služi tudi za žveplanje površine vina v sodih, ki niso polni.

Druga peč, ki jo vidimo v podobi 12, je tudi zložena na sličen način in je ni treba opisovati; omeniti je samo, da je cev za uvažanje žveplenega para poševna, da jo lahko vtaknemo v odprtino pipe. Rabimo jo za žveplanje velikih vinskih posod, ki bi jih ne bilo tako lahko žveplati skozi zgornjo veho.

Jako pripravna in praktična peč za žveplanje sodov je ona, ki jo je

v novejem času izumila že omenjena tvornica A. Christanell v Bolcanu. (Pod. 13). Sestavljena je s stožkovitega plašča *B*, ki je z vijakom pritrjen na cev *A*; konec te cevi je vložiti v veho tako, kakor kaže podoba. Sredi škatljice *C* stoj kljukica, na katero obesimo po potrebi enega ali dva trakca; ko smo prižgali trakec, pritrdimo škatljico s posebnim oklepom na plašč *B*. Škatljica ima luknjičasto dno, tako da vsled prepriha, ki nastane, zgori žveplo popolnoma ter potiska razvite pare v sod.

Pod. 13.
Žveplalna peč, sistem Christanell.

Če nimamo žveplениh trakcev, smemo v vseh teh pečeh rabiti tudi žveplo v prahu ali v kosih, samo da se žveplo poprej segreje na lončenih ali porcelanastih krožnikih, dokler se popolnoma ne raztopi in samo vname.

(Sledi še).

Uredba svinjakov.

(Nadaljevanje.)

Neprodorna in dovolj močna tla so n. pr. iz dvojne lege na široko ali pa iz ene lege na ozko ploskev položene, dobre, iz mastne ilovice napravljene opeke v cementu. Sem pa tja napravljajo neprodorno podlago tudi iz kamenitih plošč v cementu. Toda kamen je premrzal za tako rabo, in tla tako napravljena so vegasta. V globelih se nabira nesnaga, ki se le težko odstrani popolnoma. Tudi opekast tlak ima to napako, da se da le težje popolnoma osnažiti. — Zato je pa še najboljše tlak iz betona, katerega plast mora biti 8—10 cm debela in na podlagi iz drobnega kamnja ali zdrobljene opeke. Tako napravljen tlak je najboljše popolnoma gladek, ker se sicer v raznih vdrtinah meša nesnaga s hrano, ki se tam hitro skisa; prešiči jo

požro, kakor hitro pridejo do nje in posledica so razne bolezni, ali pa vsaj motenje prehranitve, kar vse pomeni izgubo krme.

Tla morejo biti v svinjskem hlevu mnogo močnejše nagnjena kakor pa v govejem, ker je prešič v svinjaku prost in se lahko postavi kakor hoče, in mu toraj strma lega tal ne more biti nadležna in škodljiva kakor govedi, ki je privezana in si ne more pomagati v neugodnem položaju. Zato 10 cm nagnjenosti na 1 m daljave v svinjaku ni preveč, ker se le pri taki strmini dovolj hitro odteka obilna mokrota. S tem se doseže primerna suhota. Pa tudi zrak ostane dober, svinjak pa topel. Navadnih lesenih tal v svinjskem hlevu nikdar ne kaže napravljati; pač pa je zelo primerna naprava v vsakem oddelku lesen raženj iz lat pri steni nasproti koritu. Ta raženj se naredi popolnoma vodoravno iz močnih, 4 cm širokih, 7 cm visokih lat, med katerimi je prostora po 2—3 cm. — S tem se napravi svinjam toplo ležišče, katero ohranijo navadno vedno snažno in čisto. Dobra lesena tla so za svinjak edino ona iz prirezanih, v kreozotu napojenih, po konci stavljenih hlodičev, ki pa so za vsakdanjo rabo predraga.

Žlebovi za odtok gnojnice se napravijo pri svinjakih zunaj oddelkov ob hodniku. Tam niso nevarni živalim; poleg tega se pa lahko vsak čas osnažijo. Z notranjostjo oddelkov naj bodo zvezani s podolžnimi odprtinami pri tleh prednjih sten. Široki naj bodo kakih 25 cm, globoki 10—15, nekriti in na vsak meter daljave za 2 cm nagnjeni.

Korita za svinjak zamorejo biti iz lesa, kamna, betona, železa, pa tudi iz loščene lončenine in kamenine (Steingut).

Lesena korita, ki so iztesana iz enega debla, so pripravna za snaženje, ker morajo biti povsod zaokrožena, toraj brez voglov in kotov; vendar pa navadno le malo časa drže, ker se pri napravi takih korit vsi trdnejši deli izsekajo in ostane le mehki obrobni les. — Za trdnost so boljša lesena korita iz močnih najboljše hrastovih desk; ki se pa slabše snažijo. — Sploh pa lesena korita prešiči radi oglodajo; les sam se napije tekočine, slabo se snaži in ostanki hrane se skisajo v njem ter pokvarijo hitro tudi svežo krmo.

Dobra so korita iz rezanega kamna, ako so primerne oblike in gladka; zelo pripravna so nadalje ona iz emajlovanega litega železa ali pa iz položčenega žganega ila. Toda vse to je

danes dražje kot pa korita iz betona, bodisi stavljena iz opekin na debelo zaglajena s cementom ali pa napravljena v lesenih kalupih. — Po večjih svinjaki se mora napraviti tudi posebno krmišče z enim samim velikim koritom, kjer se krmino prešiči oddelkoma po vrstah. Pri nas ta naprava skoraj da ne pride v poštev. Razsežnosti korit so približno naslednje: Širina od znotranjega do znotranjega roba 30—35 cm; globočina 25—30 cm; zgornji rob 47—54 cm nad tlom. Za plemenske svinje pa naj bodo zgoraj široka 40—44 cm, globoka 15 cm, zgornji rob pa le 20—25 cm nad tlom.

Vrata pri koritih naj imajo tečaje ob zgornjem robu, tako da se odpirajo proti notranjosti dotičnega oddelka. S tem se zapre ob času snaženja korit in pokladanja krme prešičem dostop do korita.

Urede se pa korita lahko še na mnogo načinov, ki pa so vsi za naše razmere dragi in zato po večini neprimerni. Mesto z vrati se prešičem zabrani izhod preko korita tudi z železnimi v steno, v primernih presledkih trdno vzdanimi drogi.

V oddelku za plemenske svinje se napravi pri tleh ograja, katera brani svinji, da ne pritisne pujskov k zidu. Ta ograja je iz primernih, ukrivljenih železnih drogov, ki so kakih 65 cm narazen; 35 cm visoko od tal je vzdian zgornji konec v vmesno steno, spodnji pa kakih 25 cm od stene v tla. Isti uspeh se doseže z železnimi drogi, najcenejše izrabljenimi cevmi plinovih napeljav, ki se vzdajajo ob vseh stenah v enaki višini in oddaljenosti kakor prejšnji. (Sledi še)

Naše čebelarstvo.

Nastopil je velepomemben mesec za našo čebelorejo t. j. mesec april. Sedaj cvete in odcveta namreč razno sadno drevje in v skrbeh je zanj ne le sadjerejec, ampak tudi čebelar. Prvemu je na tem ležeče, da drevje v lepem vremenu odcvete, bogato zarodi in da zarod na njem ostane, drugemu pa gre za to, da naberejo čebele na cvetju sladčico in cvetni prah, kajti dobra

paša v tem mesecu jako pripomore k uspešnemu razvoju čebelne družine. Ako se namreč čebelna družina do maja meseca ali do glavne paše krepko razvije, je to za čebelarja neprecenljive vrednosti. Iz tega vzroka si bo želel toraj vsak razumen čebelar v aprilu lepega in tihega vremena, kajti v nasprotnem slučaju bo gorje čebelam oziroma njemu samemu. Zdi se mi, da ga ni človeka na svetu, ki tako vztrajno upa na boljšo bodočnost, kakor ravno pravi — razumen čebelar. Naj si bo stanje njegovih čebel še tako žalostno in obupno, vzlic temu še ne obupa, ampak uporabi vsa možna sredstva, da bi vendar dosegel svoj cilj, da bi ohranil svoj ideal — t. j. svoje čebelne družine. To je lepa lastnost razumnega čebelarja in sicer ne le radi tega, ker mu dajo čebele precejšnjo korist, ampak tudi radi tega, ker se ceni strd in vosek, ki ga čebela napravlja, kakor tudi čebela sama, že iz starodavnih časov.

Ako se ozremo namreč na starodavne čase, zapazimo takoj, kako so znali ceniti strd ali med, cenili so ga namreč tako visoko, da so ga imenovali „nebeška jed“. Iz spoštovanja do medu, so prilagali razni narodi, živeči pred Kristusovim rojstvom, pepelu sežganih mrličev v grob posodice s strdjo. Take posodice s strdjo se dobe še danes tu pa tam pri izkopavanju starih grobov. V starih časih so izgovarjali vsi sloveči narodi besedici čebela in med z neko posebno spoštljivostjo, to pa prav radi tega, ker so smatrali čebelo za vzor marljivosti in radi nepresegljive vrednosti medu, ki ga spravljajo pridne čebelice.

V naši državi se je pričelo pravo zauimanje za čebelorejo šele za časa cesarice Marije Terezije, zato jo imenujemo prav pogostoma tudi probuditeljico čebelarstva. Skrbela je namreč za to, da bi se razcvela ta važna kmetijska panoga v vseh njej podrejenih kronovinah in deželah, ako so le bile razmere za čebelorejo ugodne. Posebno pa je skrbela za to, da bi se ta panoga razvela v prestolnem mestu Dunaju. V ta namen je poklicala za učitelja svojim Dunajčanom slovečega Kranjca Antona Janšo, ki je začetnik umetnega čebelarstva v Avstriji. Ker je bila prepričana, da so čebele koristne ne le sadnemu drevju, ampak tudi drugim kmetijskim rastlinam, zato je poskrbela za to, da so se nakupili čebelni panji z državno podporo in nato razdelili med kmetovalce in druge stanove. Zaukazala je nasa-

diti večje število medunosnih rastlin vzdolž cest, po vrtilih in obronkih. Na ta ukaz se je posadilo posebno mnogo akacij in nekaterih drugih dreves, rastočih po južnih krajih. In glej! Njeno prizadevanje ni bilo breuspešno. Čebelarstvo se je v kratkem času povzdignilo, a z njim vred se je pomnožilo in podvojilo tudi pridelovanje ajde. Obenem je izdala tudi zakone, ki so varovali koristi čebelarjev. Kaj takega opazimo še danes po vseh naprednih državah in sicer prav zato, ker so čebele kmetijstvu koristne.

Uverjen sem skoraj, da me bo marsikateri kmetovalec vprašal, kakšno korist naj pa imam jaz od čebele? Odgovor je sicer lahek, a vendar še marsikom neznan. Čebelice, iskajoče sladčico in cvetni prah, gomazijo in brskajo po cvetju, srkajo sladki sod in si nalagajo na nožice cvetni prah. Ko zlete z enega cveta na drugega, prenašajo cvetni prah z enega cveta na drugega in pospešujejo tem potom oploj cvetja. Gotovo poroče marsikateri na to: „Saj vendar in tega treba, kajti cvetje se že itak samo oplojuje.“ Dragi, res je sicer tudi to, kar ti praviš, ali vendar nimaš povsem prav. Dokazano je namreč, da če se prenese cvetni prah na eni in isti rastlini z zgornjih cvetov na spodnje in obratno, da se razvije iz tega tako oplojenega cveta boljši, lepši plod, kakor pa če je bil cvet z lastnim cvetnim prahom oplojen. Še boljši uspeh se pa doseže, če se prenese cvetni prah z ene rastline na drugo. To so spoznali tudi vrtnarji, zato pa si prizadevajo, da prenesejo cvetni prah z ene rastline na cvet druge.

Toraj, če so čebele v bližini tvojih rastlin, se ni treba tebi truditi, ker poskrbe za to čebele, zato naj bo tvoja skrb ali prav za prav dolžnost, da čebelarje podpiraš. Če že sam nimaš direktne koristi od čebel, vendar pa imaš drugo veliko korist, za katero se imaš zahvaliti edino le čebelarju. J. V.

Previdnost pri nakupu umetnih gnojil!

Že več ko enkrat so se prijavili zdaj tu, zdaj tam tuji in neznan prodajalci umetnih gnojil; dvakrat pa gotovo ni bilo nobenega v isto okolico. In zakaj —? Slabo vest imajo ti

ljudje — ravno tako slabo, kakor je njihovo blago. Vejo prav dobro, da je le enkrat mogoče potegniti našega kmeta dobro za nos. S polnim mošnjičkom in smehljajočim obrazom se poslovi od tebe ter gre blagor delit v sosedni okraj.

Kolikokrat se je že na vseh mogočih mestih razpravljalo in svarilo o takih mačjih kupčijah, toda vse brez uspeha. Obsesteti mora prej sam na limanicah, potem je še le previden. Takšni potujoči prodajalci imajo izvanredno nadarjene jezike, ki zuajo kmeta tako zmešati, da konečno res misli, ti ljudje jim pošljejo blagoslov iz nebes. Z veseljem se pa lahko tudi opaža, da je velika množina naših kmetovalcev na pravem potu ter so o bistvu umetnih gnojil na jasnem in kupujejo ista le tam, kjer se jim za pristno in dobro kakovost blaga tudi jamči. In komu bomo bolje zaupali, ko domačim, dobro znanim trgovcem!

Povod tem vrsticam je sledeči: Preteklo jesen je hodil v okolici Rakeka na Kranjskem od hiše do hiše neznanec, ki je ponujal kmetovalcem superfosfat. Odposlala ga je neka tvrdka iz Prage, ki je razpečala na ta način cel vagon svojega superfosfata. Najbolj značilno je pa to, da je na spomlad prej pričel se baviti z prodajo umetnih gnojil tamošnji domačin, trgovec in gostilničar g. Ludovik Ševar. Ta je razprodal od spomladi do jeseni le malenkosti, tuji človek pa v par dneh cel vagon. Sedaj si pa oglejmo ta superfosfat malo natančneje:

Poslal se je vzorec tega gnojila na kemično preskušališče, ki je dognalo, da vsebuje preskušeno gnojilo 15% v vodi raztopne fosforove kisline; skupne fosforove kisline pa 16 $\frac{1}{2}$ %. To bi bilo torej vse v redu, zato se je sleparilo na drug način. 1 kg (= 1 odst.) v vodi raztopne fosforove kisline v superfosfatu sme stati kvečjemu 60 vin.; torej bi bila prava cena za to gnojilo (15 × 60 =) 9 K za 100 kg; prodajalo pa se je po 11 K 66 vin., torej za več ko 2 K predrago. In to še ni vse; sleparilo se je še dalje. Naročila je vpisaval agent v svojo naročilno knjigo, v kateri se je moral vsak, kdor je kaj naročil, na dotični strani podpisati; nobeden pa ni dobil kakšnega naročilnega lista v roke — kot potrdilo, da je naročil toliko — nič več in nič manj. Presenečenje je prišlo poznej, obenem z gnojili, kajti vsakdo je dobil za 100 kg ali pa celo polovico več, kakor je naročil. Plačati je pa moral, ker je imel agent

njegov podpis v svoji knjigi. Agent je pač gledal najprej na to, da je dobil podpis od naročevalca; številke je lahko poznej vpisal ali jih pa spremenil.

Drug slučaj sleparjenja pri prodaji umetnih gnojil zlasti superfosfata se poroča iz Goriškega. Tam se je prodajal 14 do 16 odst. superfosfat po 5 K 85 vin. za 50 kg, torej 100 kg za 11 K 90 vin., kar je seveda zopet veliko predrago. Ker pa goriški kmetovalci vejo, da dobijo pri kmetijskem društvu v Gorici isti superfosfat: 100 kg za 7 K, jim je brezvesten prodajalec zmešal s tem glave, da je lagal:

„Pri meni stane 100 kg superfosfata samo 5 K 85 vin., tukaj na ceniku stoji črno na belem“. Vihtel je cenik v roki, pokazal pa ga ni nikomur, ker se mu je itak verjelo. Naletel pa je enkrat vendar na previdnega moža, ki je zahteval pogledati v cenik. Temu se agent ni mogel braniti in ko mu je potem dotični posestnik rekel: „V Vašem ceniku pa stoji 50 kg za 5 K 85 vin.“, mu je agent strgal cenik iz rok ter pobegnil, kakor pes, če se ga polije z mrzlo vodo.

Slični slučaji so znani tudi iz Štajerskega, toda vseh slučajev se ne more opisovati, ker to bi šlo vedno dalje brez konca in slednjič se itak vedno eno in isto, če tudi malo spremenjeno ponavlja. Največ sleparij se dela pri fosforatih gnojilih (to je pri superfosfatu in Tomasovi žlindri). Slepari se pa veliko tudi s dušičnatimi gnojili, v prvi vrsti s čilskim solitrom; malo pa s kalijevimi gnojili (kajnit in 40 odst. kalijeva sol). Pripeti se tu in tam, da se meša kajnit s čilskim solitrom ter se prodaja ta zmes potem kot čisti čilski soliter, ki mora vsebovati 15—16 odst. dušika. Prišlo pa se je na sled tudi veliko manj odstotnemu čilskemu solitru — torej je treba na to dobro paziti. Kaljeva gnojila so pa vedno ista; kajnit ima 12 odst., kalijeva sol 40 odst. kalija. Drugih kalijevih gnojil pa pri nas ni, torej se tukaj ni treba bati sleparij.

Katera gnojila in v kolikih množinah so potrebna za naše vsakdanje kulture, se tukaj ne bo razpravljalo, kajti razdelilo se je že na tisoče knjižic z natančnim navodilom in se ista lahko dobe brezplačno pri „Goriškem kmetijskem društvu“ in raznih trgovcih ali pa pri zastopstvu kalijevega sindikata v Ljubljani (Gruberjevo nabrežje 14).

Ker se pogosto pripeti, da se naročujejo včasih gnojila iz precej oddaljenih krajev, dočim se dobijo ista lahko v bližini, zato priporočamo vsem onim, ki kupujejo umetna gnojila, naj se poslužujejo v prvi vrsti domačih prodajalcev umetnih gnojil in sicer takih, ki jamčijo za dobro kakovost blaga in prodajajo isto po zmernih in pravičnih cenah.

POROČILA.

Oddaja formalina za razkuženje svilorejnic po znižanih cenah. Da se olajša svilorejcem, bivajočim na Goriško-Gradiščanskem, razkuženje oprave in prostorov, ki so okuženi od sviloprejk, obolelih v lanskem letu na apnenski bolezni, razdeli svilorejski odsek c. k. kmet. društva v Gorici med svilorejce 100 litrov formalina po znižani ceni. Vsak svilorejec, ki želi dobiti ta formalin, zglasti se ima pri pridelovalnici svilodnega semena Finetti v Gradiški ob Soči, kjer plača za liter formalina 1 K Prosllec ima navesti v zglastilu ime in priimek ter povedati, kje se nahaja svilorejnica, ki jo name-rava razkužiti.

Komisjonelni nakup plemenskih kobil. Kakor je sporočilo vis. c. k. namestništvo „Gor. kmet. društvu,“ bo kupovalo c. k. domobransko ministerstvo vsako pomlad plemenske kobile, ki so se prijavile pravočasno t. j. do 15. septemara vsakega leta, sicer pa le takšne ki so res vredne, da se jih kupi. Opozarjajo se toraj konjerejci, ki žele prodati kobile in jih obdržati nato za zasebno rabo, naj se zglase na pristojnih mestih t. j. pri političnih okrajnih oblastih.

Čebelarški shod. — Čebelarška podružnica za srednje Vipavsko vabi svoje ude in prijatelje k čebelarškemu shodu, ki se bo vršil v nedeljo 23. aprila t. l. ob 3. uri popoldne v **Kamnjah** na Goriškem v tamošnjem šolskem poslopju. Na dnevnem redu bodo naslednje točke: 1). Predložitev računa za l. 1910; 2). Volitev načelstva in 3). Predavanje o čebelarstvu in sicer o prispevanju k čebelni paši, kako naj se čebelari, da se izgoji mnogo čebel in kako, da se dobi mnogo strdi.

Listnica uredništva. Sporoča se cenjenim čitateljem, da se je moralo izpustiti v tej številki „Prim. Gosp.“, radi obilega nujnega gradiva, nadaljevanje nekaterih člankov. Nadaljevanje teh se bo vršilo v prihodnji številki „Uredništvo“.

Štev. II 22/27—11.

Razglas.

C. kr. ministerstvo za deželno brambo je odredilo nakup do 30 (trideset) plemenskih kobil v Primorju, koje naj se takoj prepuste dotičnim prodajalcem v zasebno rabo.

V to syrho se vrši v soboto 22. aprila 1911 ob 10. uri predpoldne v Gradiški komisijski nakup plemenskih kobil kateremu bode prisostvovala naborna komisija c. kr. deželne brambe.

Samo kobile z nastopnimi lastnostmi se bodo vpoštevale za nakup.

Kobile morajo biti v starosti 4 do 8 let.

Izvrstne kobile se že v starosti 3½ let nakupujejo in take, katere imajo posebno dobri izpodejek do starosti 9 let.

Najmanjša velikost kobil mora znašati 160 cm. Kobile, katere so iz posebno plemenitnega orijentalnega plemena, kar se mora autentično dokazati, se lahko nakupujejo če prav imajo visokost 156 cm.

Živali morajo biti čvrste rasti, trdne podstave in pravilnih razsežnih korakov.

Morajo biti zarod žrebcev, angleške polukrvi, iztočne krvi ali lipičanske pasme ter dati upati, da se iz njih porode vojaški konji za ježo.

Ponudniki kobil, h katerim se samo ob sebi umevno ne prištevajo kupčevalci, morajo prinesiti s seboj na sejem :

- a) občinskouradna potrdila, ki morajo vsebovati izkaz o velikosti lastnega števila plemenskih kobil in žrebet, dalje v tem, da posedujejo ponudniki kobil dovolj hlevov, krme, paše in tekališč, da morejo izrejati istočasno vsaj tri žrebete in da naposled njih plemenski obrat od kake nastopno označenih spuščalnih postaj ni več oddaljen nego 15 kilometrov: Gradiška, Červinjan, Tržič (Monfalcone) in Podgora;
- b) izkaze o zavodu ponujanih kobil;
- c) ako so se zadnje že ožrebile, oziroma ako bi bile žrebne (breje), tudi dotične izkaze o rojstvu žrebet, oziroma pripustilnice;
- d) potne liste izdane v smislu § 8 postave 6. avgusta 1909 drž. zak. št. 177.

Dodatne (poznejše) predložbe takih listin nikakor ne pripusti naborni predsednik.

Prednost imajo ob drugače jednaki kakovosti uplemenjene in tudi tiste kobile, ki so se, kakor dokazano, že ožrebile.

Kot nakupna cena določa se remontna cena 700 kron.

Za prav dobre in izvrstne konje se morejo po kakovosti vpoštevši druge razmere plačati iz sredstev c. kr. ministerstva za poljedelstvo nagrade.

Nagrade dobijo samo tisti redilci, si so državljani v kraljestvih in deželah zastopanih v državnem zboru in ki zamorejo z „pédigrée-om“ ali s spričevalom pripuščanja dokazati, da so kobile tudi resnično vzgojene v totranski državni polovici.

Ako se nagrade sploh izplačajo, ne bodo znašale iste za vsako kobilu povprečno več nego 100 K.

Plemenske kobile, ki jih je pustiti pri prodajalcih, se, ako so sposobne in potem če je zahtevana kupna cena primerna, nabavijo pri rejcih, ki imajo več nego dve kobili za pleme, le tedaj, ako izdajo rejci izjavo nastopne vsebine :

„Jaz _____ se zavezujem dotlej, dokler se od mene kupljen _____ konj _____ kot državni _____ plemenski kobil _____ nahaja _____ v moji zasebni rabi, privedi vsako leto v spomladi in v jeseni v nakup remontni naborni komisiji deželne brambe v kraju in ob času, kakor ju pravočasno poprej naznani uprave deželne brambe, _____ repov iz mojega plemenskega obrata izhajajočih in y moji lasti nahajajoč se konj, ki so popolnoma sposobni za nabor in dovršili četrto leto starosti.

Nadalje se zavezujem, da dokler traja gori določeni čas, ne zmanjšam bistveno obsega svojega konjereiskega obrata, in da sploh tudi ne spremenim plemenske smeri istega.

Jemljam s tem na znanje, da ima uprava deželne brambe, brez prikrajšbe uveljavljanja svojih pravic, ki nastanejo iz te izjave, namen izključiti me od vsake nadaljne predaje državnih plemenskih kobil v zasebno rabo, ako bi jaz ne spolnil v isti prevzetih dolžnostij.“

Izmero konjskega materijala, ki naj ga rejci svoječasno predstavijo remontni nakupni komisiji, določi v prejemenjeni izjavi po številkah predsednik uradujoče komisije.

Kot načelo za te previdnosti predsednika prepuščeno določbo boči istemu, da mora biti število za nabor sposobnega konjskega materijala, ki ga je privedi, k vsej plemenski produkciji v istem razmerju, v katerem se nahajajo erarne plemenske kobile k vsemu številu kobil s plemenskimi kobilami vred.

Od rejcev, ki posedujejo samo dve ali samo jedno kobilu za pleme, se predmetna izjava ne bo zahtevala.

To se vsled ukaza c. kr. ministerstva za deželno brambo z dne 8. marca t. l. št. XXVI—523 daja na obče znanje.

TRST, dne 16. marca 1911.

Za c. kr. namestnika :

Schaffgotsch s. r.